

היה יהוה אלהי
יהוה אלהי
היה

בקיטרוגם של מלאכי השרת על משה רבנו עליו-השלום בקבלתו את התורה, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לשל אברהם, ואמר להם: 'לא זהו שאכלתם אצלנו!' (שמות רבה, כח; א).

מידתו של אברהם אבינו עליו-השלום, להודיע שם ד' ¹, היתה מפולשת בגלוי לברכת החסד, ועל כן, אף על פי שהיא רותנית ושכלית, לא טענו עליה מלאכי השרת שהיא אינה מתיחסת לילוד אשה, כי מתוך הכרת אחדות אדון אחד ומיוחד בעולם נמשכת הטבת המידות, והאחות הכללית שבין המין האנושי מתגברת. אבל על תורת משה, שהופיעה במרחב ריבויי מצוותיה וחוקיה, שכאילו דבר אין להם עם עצם המצב האנושי, טענו שהם דברים המיוחסים רק למלאכי השרת, בעלי הציוורים העליונים. אכן באמת, דרכי התורה, אף על פי שהם מתפשטים לרוממות הציוורים העליונים, מידותיהם של מלאכי השרת, מכווננים הם בעיקרם גם כן לאותה תכלית עצמה של שלום הפריית ותורת החסד של אברהם אבינו עליו-השלום ². אלא שישוד תורת החסד הפאה מכח האבות עצמם, הנכללת בשבע מצוות בני-נח, מתגלה הוא מיד בעולם, וישוד החסד של הדרכת התורה כולה עם פְרָטִי מצוותיה והלכותיה, מתגלה הוא רק באותו הטוב האמיתי, הצפון והגנוז לעתיד-לבוא, שְׁיָכֻל בחוברת את כל החי וכל המְצוּי ³. ולפי שהוא כולל את החסד הגדול והכללי, בעתיד היותר גדול, צריך הוא לכל אותן ההקדמות המרובות של כלל התורה ומצוותיה כולן.

¹ "וַיִּקְרָא שֵׁם מִזְבַּח לְד', וַיִּקְרָא בְשֵׁם ד' " (בראשית יב, ח)

"...אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שֵׁם בְּרֵאשׁוֹנָה, וַיִּקְרָא שֵׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם ד' " (שם יג, ד)

"וַיִּטַע אֲשֶׁל בְּבֵאֵר שֶׁבַע, וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ד' אֶל-עוֹלָם" (שם כא, לג)

² "כל המצוות צריכות להיות מיוסדות בהמוסר המידותי, אלא שהן הולכות בדרך עמוק מאד, שהעין הפשוטה לא תוכל להגיע אליו. ומכל מקום, גם בלא דעת והכרה הפעולה נפעלת, אלא שהיא מוסיפה יפעה כפי התגלות הדעת של היחס שבין המצנה והמוסר הנפשי"

(הראי"ה קוק, שמונה קבצים, א; תלט)

"...ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות ולְיָשֵׁר כל המעשים..."

(רמב"ם, הלכות תמורה, ד; יג)

³ "...אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו. פִּינּוֹן שהסתכל הקב"ה באנשי דור המבול ובאנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלין- עמד וגִּנְנָה והתקינה לצדיקים לעתיד לבוא. ומִנְיָן שגִּנְנָה? שְׁנָאֵמַר 'וַיִּמְנַע מִן-שָׁעִים אֲוָרָם' (איוב לח, טו). ומִנְיָן שֶׁהִתְקִינָה לצדיקים לעתיד לבוא? שְׁנָאֵמַר: 'וְאֲוָרָח צְדִיקִים כְּאֲוֹר נֶגַה הוֹלֵךְ וְאֲוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם' (משלי ד, יח)..."

(בראשית רבה, יא; ב)

"...ושמעתי מאדוני אבי זקני [הבעל-שם-טוב]...היכן גנז האור ההוא? ואמר שהשם יתברך גָּנְזוּ בְּתוֹרָה..."

(רבי אפרים מסדילקוב [נכד הבעש"ט], דגל מחנה אפרים, בראשית)

"...דאורה זו תורה, מתחילה רצה ליתן אור נגלה של התורה וסודותיה לעולם, ואחר כך גָּנְזוּ הקב"ה, והיכן גָּנְזוּ? בסיפורי מעשיות של התורה...אבל לצדיקים...עתיד לבוא אליהם האור...על ידי דרושיהם את השם יתברך על ידי התורה...שיְפָרֵשׁ הסודות שָׁבָה..." (כתר שם טוב, חלק א, פד)

אם כן ממש אותן המצוות של תורת משה הן המכוונות בתורת האבות, וכשם שלא יכלו מלאכי השרת לקטרג על תורת האבות, לאמר שדעת אחדות ד' והכרתו העליונה וכל הרעיונות הרוחניים המתקלים עימה מיוחדים הם למלאכי השרת - שהרי מתוך הרעיונות האלהיים הנאצלים עצמן נזקה העולם במידת החסד הרחמים והחנינה, אהבת המשפט והצדקה - כמו כן נזקה העולם בכללו לאותן המסקנות עצמן, במרחב פעולתן ושליטתן העליונה, על-ידי אור ישראל וחונתמו המיוחד של זברי תורה ומצוות כולם. לפיכך נתגלה קלסתר פניו של אברהם אבינו שהוא הוא קלסתר פניו של משה עליו-השלום.

וההשקפות השטחיות, המחלקות בין דתיות למוסריות, אינן ענין אלא בַּיחַס לאומות העולם, אבל 'לא כְּאֵלֶּה חֶלֶק יַעֲקֹב'⁴, כי הַיְסוּד הדתי בא מהגעגועים אל הקדושה ורוממות הנפש לאהבת ד' וכבודו ופחד הדר גאונו (על-פי ישעיהו, ב), ומפני שלא הגיע העולם עדיין להיות מוכן להוציא לפועל דברים מוסריים נשגבים מאד מתוך אותם הגעגועים, על כן נשארו הגיונות לב פנימיים רבים בלתי נתפסים בַּמַּעֲשִׂים וּמְכוֹנְנִים את רִגְשֵׁי הדת, אבל המוסר הוא בא משאיפת הטוב המעשי שמוכן ושישנו לשעתו.

אמנם, כל העמים אין להם בְּדָתָם אותם האמצעים שעל-ידם יבוא העולם להתעלות גבוהה עד שיהיה ראוי באמת למילוי אותן השאיפות הנעלות והנשגבות שהגעגועים הפנימיים שבנפש מיוסדים עליהן. אבל בישראל כל התורה כולה היא הכנה לְצִפּוֹת את העולם להגיע בפועל לאותן הדרכים שטבע הגעגועים אל הטוב משותת עליהן. וכיין שהחוקים שהם רק מְדַרְכֵי עבודת-שמים מְכוֹנְנִים הם את האושר של המציאות כולה בעתיד הרחוק- הרי הם, מצד ההשקפה של העתיד, עבודה מוסרית כמו שהחסד הפשוט הוא עבודה מוסרית בהשקפת ההווה, וְרִגְשֵׁי הדת והמוסר מופיעים באחדות גמורה, ופרצופו של משה רבנו עליו-השלום הוא דומה לשל אברהם לגמרי. והתורה העליונה, עם כל עליונותה והגיונותיה המופשטים, ראויה היא על-שם העתיד לבני אדם, עושי הטוב המעשי, בַּיְחֻסִים אל טוב העתיד הנצחי.

ומתוך שקטנה היא הכשרת האדם לקבל את כל ציורו הפנימי של טוב נעלה זה, אי אפשר לו להיות דָּבֵק בו כי-אם מצד שפך הוא מצויר אצל אדון כל המעשים, שלפניו העתיד היותר רחוק ניצב חי כמו העבר וההווה, והשמים החדשים והארץ החדשה שעתידים לְהִבְרָאוֹת עומדים הם לפניו יתברך (על פי ישעיהו סו, כב)⁵, על כן יסוד העבודה המוסרית המְאֻחֶדֶת רִגְשֵׁי הדת והמוסר הוא לעשות באהבה רצון קוננו, אדון כל המעשים, ריבון כל העולמים ברוך-הוא.
(הראייה קוק, מאורות הראיה, שבועות, עמי מג-מה)

⁴ "יִבְעַר כָּל אֲדָם מִדַּעַת, הוֹבִישׁ כָּל צוֹרֵף מִפְּסָל, כִּי שָׁקַר נִסְכּוֹ וְלֹא רוּחַ בָּס: הַכֹּל הֵמָּה, מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים, בָּעַת פִּקְדָתֶם יֵאבְדוּ: לֹא כְּאֵלֶּה חֶלֶק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא, וַיִּשְׁרָאֵל שֶׁבֶט נִחְלָתוֹ דִּי צְבָאוֹת שְׁמוֹ" (ירמיה י, יד-טז)

⁵ "...השמים החדשים והארץ החדשה, שעתיד הקב"ה לעשות בימי משית, אינם צריכים חידוש, כי קְיָמִים וְעוֹמְדִים הם, שְׁנֹאֲמַר: 'כֹּאשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה עוֹמְדִים', יַעֲמְדוּ לֹא נֶאֱמַר, אֲלֵא 'עוֹמְדִים' " (הראייה קוק, אורות התשובה, יא; ו)

"...פִּינּוֹן שֶהִגִיעַ הָאָדָם לְנִטְיַיִת הַטוֹב וְהַצַּדִּיק, מִיַד צָרִיךְ שֶיִשְׁפָּכֵל כִּי לֹא רַק הַטוֹב הַקָּטָן וְהַדָּל שִׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת עִם רָעוֹ אֲשֶׁר לִנְגַד עֵינָיו זֶהוּ כָל הַנְּכַלל בְּעוֹמֵק הַנֶּפֶשׁ בְּכַח אַהֲבַת הַטוֹב שְׁלֵה, כִּי-אִם אַהֲבַת הַטוֹב הִיא כּוֹלֶלֶת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, בְּכָל הַזְמָנִים וּבְכָל הַדּוֹרוֹת וְכָל הַיְקוּס. וּבִנְדָאֵי יֵשׁ יַחַס אֶל נִטְיַיִת הַטוֹב הַקָּטָן, הַמִּתְעוֹרֶרֶת לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם רַעוּהוּ אֲשֶׁר לְעֵינָיו יִתְמוּגָב בְּמַכְאוּבוֹ, אֶל שְׂאִיפַת הַטוֹב הַגְּדוֹל לְהִיטִיב גּוֹרֵל הָאָדָם בְּכָל־ל, בַּחוּמְרֵיּוֹת וּרְחוּמֵיּוֹתוֹ, לַעֲשׂוֹת אֶת עֵצָם חַיִּי לְיוֹתֵר מֵאוֹשְׁרִים וּמוֹצֻלְחִים, לְהַרְבּוֹת בּוֹ מִיְדוֹת טוֹבוֹת וְחַיֵּי שְׁלוֹם נוֹעַם וְשִׁלְנָה, שְׁעַל-זֶה צָרִיךְ מַעֲרַכָה גְדוֹלָה שֶׁל סֹדְרִים וְהַשְׁרָשָׁה גְדוֹלָה בְּנִפְשׁוֹת, שְׂאִי-אֲפֹשֶׁר שֶׁתִּתְכַוֵּן כִּי-אִם עַל-יְדֵי הַקְּלִטָה יִפֶּה בְּאוֹמָה שְׁלָמָה הַמוֹכַנֶת לַגֶּשֶׁת בְּכָל־לָהּ לַעֲבֹדֶת הַקּוֹדֵשׁ, לְהִיּוֹת 'מִמְלַכֶּת פְּהָנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ' (שְׁמוֹת י"ט, ו). וְהָאוֹמָה הַזֹּאת צָרִיכָה הֶכְשֵׁר מְרֻנָּה וְתִיקוּן גְּדוֹל עַד שֶׁתִּגִיעַ לְמַצְבֵּה הַרָם, עַד שֶׁתִּהְיֶה רְאוּיָה לְתַעֲדוּתָהּ. אִם-כֵּן, כָּל הַמַּכְשִׁירִים שֶׁמְרוֹמָמִים אֶת כַּח הָאוֹמָה הַמִּיּוֹחֶדֶת לִזֶּה- הַמָּה הַמַּכְשִׁירִים שֶׁל הַרְגֵשׁ הַטוֹב הַטְּבַעִי שֶׁיֵּצֵא לַפְעֵלוֹ בְּמוֹבְנוֹ הַרְחָב...

וְהֵנָּה, פִּינּוֹן שֶׁמִּתְגַּבֵּר הָאָדָם בְּנִטְיַיִת הַטוֹבָה שֶׁל הַצַּדִּיק, יִתְחַיֵּב לְדַאֵג שֶׁלֹּא תִישָׂאֵר נִטְיַיִתוֹ רַק-טְבַעִית, כִּי-אִם שִׁיּוּכַל גַּם-כֵּן לְבִסְסָהּ עַל מוֹסְדֵי הַשֶּׁכֶל וְהַחֲכָמָה הָעִיּוֹנִית. וּבִנְדָאֵי שֶׁיִסוּד הַנִּטְיַיִת הַטוֹבָה לְטוֹב וְלִיּוֹשֵׁר נּוֹבַע בְּאָדָם מֵאוֹצֵר הַטוֹב שֶׁל חֶסֶד ד' וְטוֹבוֹ עַל מַעֲשָׂיו. אִם-כֵּן הוּא מוֹכַרְח לְהַכְשִׁיר עֲצָמוֹ בְּדַעַת א-לֵהִים לְאִמִּיתוּתָהּ...עַל-כֵּן, תִּלְמוּד-תּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת כּוֹלֵן וְהוֹקֵרְתָן, וְהַשְׁרָשַׁת קְדוּשָׁתָן כְּרָאוּי לְדַבְרִים נִשְׁגָּבִים א-לֵהִיִּים הַכּוֹלְלִים אֶת אוֹצֵר הַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ... כּוֹלֵם-מִסְתַּעֲפִים - וּמוֹכַרְחִים לְהַתְנַשֵּׁט - מֵהַשְׁרָשָׁה הִיְסוּדִי שֶׁל רְגֵשׁ הַטוֹב שֶׁנֶּפֶשׁ הָאָדָם לְהִיּוֹת חָפֵץ לַעֲשׂוֹת טוֹב וְחֶסֶד יוֹשֵׁר וְצַדִּיק. עַל-כֵּן בְּאִמַּת הַרְגֵשׁ הַטוֹב הוּא הַבְּסִיס לְתּוֹרָה, וְאִי-אֲפֹשֶׁר כָּל־ל לְחַלֵּק אֶת הַמוֹסָר הַטְּבַעִי מִכָּל־ל הַתּוֹרָה כּוֹלֵה...עַל-כֵּן...רְאוּי...לְדַעַת שֶׁרַק נִיְצוּץ מִן הַרְגֵשׁ הַזֶּה מִתְגַּלֶּה בְּלֵב עַל-פִּי הַטְּבַע הַפְּשׁוּט, וּבְכָל מִילּוֹאוֹ יִמָּצֵא רַק לְפִי עֵרֶךְ פְּעוּלַת הַתּוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ, בְּתִלְמוּדָהּ וּבְמַעֲשֵׂיהָ..."

(הַרְאִי"ה קוֹק, עֵין אִיָּה שַׁבַּת, ב; קמ"ב)

"הַמְקוֹר הָעֲצָמִי שֶׁל הַמוֹסָר מוֹכַרְח לְהִיּוֹת מוֹנַח בִּיסוּד מֵה שֶׁהוּא טוֹב לְכָל בְּמוֹבְנֵי הַיּוֹתֵר רַחֵב, דְּהֵינּוּ: טוֹב לְכָל הַמְצוּי. וּמוֹכַרְח - עַל פִּי זֶה - לְהִיּוֹת מְצִיאוֹת לְמַהֲלֵךְ מַעֲשֵׂי וּמַחֲשַׁבְתֵי כֹּהֵ, שֶׁתּוֹלְדוֹתָיו מְבִיאוֹת אֶת הַטוֹב לְכָל בְּמוֹבְנוֹ הַיּוֹתֵר נְרַחֵב. הַשְּׂאֵלָה הִיא רַק אֵיךְ יִתְגַּלֶּה לְאָדָם, הַמוֹגְבֵל, הַטוֹב לְכָל הַמְצוּי, שֶׁהוּא כָל כֵּךְ נַעֲלֵם מִמֶּנּוּ. וְעַל זֶה הַתְּשׁוּבָה מוֹכַרְחַת לְבוֹא- שֶׁעוֹלָם תִּימָצֵא נְקוּדָה מְאִירָה, שֶׁמִּפִּי הַגְּבוּרָה יִשְׁמַע בָּהּ תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְהַתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם צָרִיכָה לְהִיּוֹת מְכֻוֹנָה לְטוֹבַת הַכָּל, מְרָאשִׁית עַד אַחֲרִית. וְכָל סְדֵרֵי הַמוֹסָר שֶׁהֵם נַעֲרָכִים בְּכָל הַשְּׁדֵרוֹת, לְפִי כָּל הַמְצָבִים הַשׁוֹנִים שֶׁל כָּל הַיְצוּרִים, שֶׁל כָּל הַיְחִידִים וְכָל הַקִּיְבוּצִים, הֵינָם בְּאִמַּת שְׁלֵבִים שֶׁיַּעֲלֶה עַל יַדֵּם הָעוֹלָם לְמִידָה זֹאת שֶׁל הַקְּשַׁבַת קוֹל ד', שֶׁיִּגְלֶה לוֹ מִזִּיו הָאוֹרָה שֶׁל נְקוּדַת עוֹלָמִים זֹאת אֶת הִיְסוּד הַמוֹסָרִי בְּכָל מִילּוֹאוֹ, אֵיךְ לַעֲשׂוֹת טוֹב עִם הַכָּל, בְּכָל מַעֲשָׂיו וּבְכָל דְרָכָיו. זֹאת הִיא הַתּוֹרָה אֲשֶׁר תֵּצֵא מִצִּיּוֹן וְדַבֵּר ד' מִירוּשָׁלַיִם, שֶׁפֶל הָעַמִּים יִשְׁתַּוְּקוּ לָהּ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. 'וְהִלְכוּ עִמָּי רַבִּים, וְאָמְרוּ: לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ד', אֶל בַּיִת אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִזְרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכְּהָ בְּאוֹרְחוֹתָיו, כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וְדַבֵּר ד' מִירוּשָׁלַיִם' (יִשְׁעִיָּהוּ ב, ג). וְחֲכָמַת יִשְׂרָאֵל הַסּוּדִית נּוֹעֲצַת הִיא אֶת כָּל רִישׁוּמֵי מוֹסָרָה לְהַמְטִירָה הַיּוֹתֵר כְּלִלִית, שֶׁל תִּיקוּן הָעוֹלָמוֹת כּוֹלֵם, וְשֶׁל תִּיקוּנֵם הַיּוֹתֵר אִיִּדְאִלִּי, רְדִיקִלִי, שֶׁל תִּיקוּן שׁוֹרֶשׁ הָעֲלִיוֹן, שֶׁל יְחוּד הָאוֹרָה הָאֵלֶקֶטִית הָעוֹלָמִית בְּכָל עַנְפֶיהָ עִם הָאֵלֶקֶטִית הָאִיִּדְאִלִּית הַרוֹמָמָה מְכָל צִיּוֹר עוֹלָמִים, יְחוּד קוֹב"ה וְשִׁכְנִיתָהּ, מְקוֹר הַצִּיּוּי הַמּוֹחֲלָט"

(הַרְאִי"ה קוֹק, אֹרוֹת הַקּוֹדֵשׁ, ג; ו)

"...כאשר ניגשים אנחנו לחקור איך להבין דרכי היושר הגנוזים באורה של תורה, שהיא כוללת את החזיון של המציאות בִּיחַשׁ להמוסר האנושי העיוני והמעשי, הפְּרָטִי והכללי, החברותי והמדיני, מראשית ועד אחרית, צריך תחילת-כל הפְּרָפֶץ לעמוד על האמת לתמס את חזיונות החיים כולם לפי כוחו, דהיינו: שלא להשקיף על המדרגות המוסריות לפי מצב פְּרָטִי של דור מיוחד, כי-אם לפי ערך הנדרש לקבוע מוסר כזה שיהיה פועל פעולתו - לפי עצמו ולפי השתלשלות המאורעות שיהיו נמשכים ממנו עד סוף כל הדורות - להיות תמיד פועל להיטיב ולהשכיל. ולמהלך זה צריכות הפטיעות להיות מדודות הרבה, ואם מידת הרחמים תתפרץ, באיזה חלק קטן של תקופה מיוחדת, יותר מהמידה המסֻכָּמֶת עִם התוצאות של העתיד היותר רחוק- תִּסָּבֵב היא פעולות מוזיקות ומהרסות לפעמים יותר מהעִנְוֵל הגלוי היותר גדול. וּמְמוֹצָא דבר תשכיל, שאף על פי שאין אנו רשאים כלל לבטל את רגשי היושר והחוקים הנולדים מהם בִּיחַשׁ המעשה בהווה, לפי אותן התמונות שהן מתגלות ברגשותינו בהווה, מכל-מקום אין לנו להתמכר אליהם בִּיחַשׁ של ימה למעלה מה למטה מה לפניים מה לאחורי. והנה, את החיים צריכים אנחנו להבין בשני ערכים: איך המה נמצאים ואיך הם צריכים להיות. היושר המוחלט נְעוֹץ לעולם באותו הצד שהחיים צריכים להיות, אמנם היושר הארעי, הנוגע יותר למעשה בהווה, הוא בנוי על הצד שהחיים הם נמצאים בו בפועל. רוקמותה של תורה וא-להיותה אי-אפשר כלל שתהיה אחרת כי-אם פְּלִי חֲמֵדָה, לסבב לכונן את החיים אל המצב שהם צריכים להיות בו. אבל צריך אתה להיזהר שלא תחשוב ששני המעמדים האלה אין להם יחש וצירוף זה-לזה, כי-אם הם עִנְיָנִים מצורפים, כאופקים המתחלפים להולֵךְ בדרך רחוקה..."

(הראי"ה קוק, אגרות הראיה, אגרת פט [א; צד-צה])

"כִּשְׁהָאָדָם מִתְרַמֵּם... הוא בָּא לְשׁוֹרֵשׁ הַתּוֹרָה בְּצוֹרְתָהּ הַעֲלִיּוֹנָה, שְׂמַנְתָּהּ היא לְהַרִים אֶת הָעוֹלָם לְעֲלִיּוֹנֵיּוֹתוֹ הַמְעֻתָּדָת לֹא..."

(הראי"ה קוק, אורות התורה, ו; ד)

"עצם עבודת אלקים היינו הכשרת האדם להיות טוב לפל" (הראי"ה קוק, קבצים מכי"ג; קסח)

"עקר למוד תורה לשמה אי אֶפְשָׁר לְבֹא כִּי-אִם עַל יְדֵי הַכֶּשֶׁר זֶה שֶׁל הַקְּבָנָה, וְהַתְּרַגְּשָׁה הַבָּאָה עִמָּה, אִיךְ כָּל פְּרָטִי תוֹרָה חֲבִיבִים חֶבֶת קִדְשׁ, וְאִיךְ הָאוֹר הַקָּלִי, הַמְּלֵא חַיִּים וּמְבִיא חַיִּים לְעוֹלָם, מִתְּפַלֵּשׁ הוּא בְּכָל הַפְּרָטִים כָּלָם"

(הראי"ה קוק, אורות התורה, ב; ז)

"...אני אמרתי אלהים אתם" - "...אילו המתינו ישראל למשה ולא היו עושים אותו מעשה- לא היתה גלויות ולא מלאך המָנוֹת שולט בהן... תְּחִרֹת על הלוחות' (שמות לב)... תְּחִרֹת מן גְּלוּיֹת... תְּחִרֹת ממלאך המָנוֹת..." (שמות רבה, לב; א) "...היה רבי סימאי אומר: אין לך פרשה שאין בה תחיית המתים, אלא שאין בָּנוּ כח לדרוש..." (ספרי, האזינו, פיסקא א) "...אמר (אנטונינוס): 'ידענא, זוטי דְּאִית בְּכוּ מַחִיה מַתִּים...' (עבודה-זרה י ע"ב)

"...כָּל עִנְיָנוּ שֶׁבַתְּוֹרָה, בְּכָל מְרַחֲבִיהָ, שְׂמַתְקִשְׁרִים אָנוּ בּוּ בְּיֹתֵר דְּבִקּוֹת, בְּיֹתֵר בְּהִירוֹת, כָּל הַלְכָה הַנִּקְנִית בְּקֶרְבָּנוּ בְּיֹתֵר בְּרוּר עַל-יְדֵי שְׂקִידָתֵנוּ, כָּל סִגְיָא שְׂמַתְבְּרָת לָנוּ בְּיֹתֵר טַעַם וּבְיֹתֵר הָאָרָה עַל-יְדֵי עֲמַלְנוּ הַנַּפְשִׁי, כָּל מַחְשָׁבָה, שְׂבַתְּוֹרָת הַהֲלָכָה וְהַאֲגָדָה, הַמוֹסָר וְהִירְאָה, שְׂמַתְיִשְׁבֶּת יוֹתֵר בְּנַפְשָׁנוּ - הָרִי אֲנַחְנוּ נְבָנִים עַל-יְדֵהָ, וּבּוֹנִים עַל-יְדֵהָ אֶת הַקָּלָל כָּלּוּ, וְאֵת כָּל הַיְקוּם. וְהִנְנוּ מִתְקַרְבִּים בָּזֶה לְהַשְׁלֵמְתֵנוּ הָאֲמִתִּית, לְתַקְלִית הַחַיִּים, לְרַצוֹן הָאֲמִתִּית שֶׁל חַי הָעוֹלָמִים בְּרוּךְ הוּא, הַחֲפֵץ לְהַנְחִילָנוּ אֶת אוֹר הַחַיִּים בְּכָל חֲסָנָם וְאֲמִתָּתָם" (אורות התורה, לחיזוק דברי תורה)